

Asia: VN/2821/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

a) Mitä vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Laissa säädettäisiin erikseen aineiden ja esineiden poisottaminen kasvatuksellisenä rajaamisena. Lapselta olisi voitava ottaa pois esimerkiksi sellaiset aineet ja esineet, joita lapsi ei saisi pitää hallussaan taikka jotka väärinkäytettynä vaarantavat lapsen oman tai muun henkilön turvallisuutta. Tämä on tärkeä uudistus, sillä nykykäytännöt ovat haasteellisia liiallisen byrokratian vuoksi. Lastensuojelun ammattilaisten tehtävänä on lain mukaan turvata lapsen kehitys ja hyvinvointi. Säännös parantaa myös esimerkiksi paloturvallisuutta tilanteissa, joissa lapsi tupakoi tai käyttää sähkötupakkaa huoneessaan, sillä nykyisin huoneentarkastuksia ei voida tehdä pelkästään tupakkatuotteiden vuoksi. On myös tärkeää huomioida, että sääntely tukee tupakkalain tavoitteita.

b) Selkeyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa? Jos ei, miten säännöksiä tulisi muuttaa?

Kyllä

2. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi. Mitä vaikutuksia näette ehdotuksen taustalla olevan tavoitteen kannalta?

Hybridiyksiköt ovat kannatettava uudistus, sillä nykyiset psykiatriset palvelut ovat ylikuormittuneita, ja laitokset joutuvat osittain tekemään myös niiden töitä. Hybridimalliin tulisi sisällyttää psykiatrasta konsultaatioapua, sillä erityisen huolenpidon osastoilla on tällä hetkellä nuoria, jotka eivät kuulu sinne, vaan psykiatriseen hoitoon. Koska lapsia tulee suojella eikä perustason yksiköt pysty vastaamaan heidän hoidostaan eikä muita paikkoja ole, nuoret sijoitetaan erityisen huolenpidon osastoille. Tämä hybridimalli toisi mukanaan myös riittävän mitoituksen ohjaajia työvuoroihin, mikä parantaisi hoidon laatua ja turvallisuutta.

a) Ovatko ehdotukset sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa?

Henkilöstölistaa tulee tarkastella uudelleen ja varmistaa, että kaikki nykyiset virkanimikkeet ovat mainittuina. Esimerkiksi lääkärin ja tiiminvetäjän nimikkeet puuttuvat, vaikka niiden roolit ovat

keskeisiä. Lisäksi on tärkeää huomioida, että lastensuojelulaitoksiin tarvitaan myös lähihoitajia tekemään perustyötä, joka tukee lapsen hyvinvointia ja hoidon toteutusta.

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyyttä?

On tärkeää huomioida, että nykyisessä rekrytointikäytännössä korostetaan AMK-pohjaista koulutusta, mutta tästä huolimatta lastensuojeluyksiköihin tarvitaan myös perustason työntekijöitä, kuten lähihoitajia, joiden rooli on olennainen arjen perustyössä ja lapsen hyvinvoinnin tukemisessa.

c) Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein ja sen tueksi tulisi saada asiantuntija-arvio. Miten arvioitte sääntelyä lapsen rajoittamisen tarpeellisuuden arvioimisen sekä sen sisällön ja laajuuden tarkistamisen näkökulmasta?

Mielestämme neljän kuukauden tarkistusväli on tässä asiassa maksimiaika. Suosisimme kuitenkin kolmen kuukauden väliä, jotta lapselle annetaan mahdollisuus tulla kuulluksi sekä osallistua aktiivisemmin oman hoitonsa ja kasvatuksensa suunnitteluun.

d) Mikä on näkemyksenne ehdotetun palvelun suhteesta erityisen huolenpidon jaksoon?

Erityisen huolenpidon jakson pidentäminen kolmesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen on perusteltua. Usein nuoret saapuvat erityisen huolenpidon osastolle haastavassa tilanteessa, ja kolme kuukautta ei ole riittävän pitkä aika heidän vakauttamiselleen tai tavoitteellisen työskentelyn aloittamiselle. Pidemmällä jaksolla voidaan varmistaa paremmat edellytykset nuoren hyvinvoinnin tukemiselle ja konkreettisten tavoitteiden saavuttamiselle.

4. Esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi nykyistä erityisen huolenpidon sääntelyä. Ovatko ehdotukset tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa käytännössä?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4.

-

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

-

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

-

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Älylaitteiden haltuunotto tulisi mahdollistaa tilanteissa, joissa niiden käyttö on vahingollista, esimerkiksi liiallisen käytön tai itsensä vaaraan saattamisen kautta. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi hyväksikäyttöön liittyvät riskit tai laitoksen ulkopuolelle luvatta lähteminen. Näiden toimien tarkoituksena on suojella lasta ja ennaltaehkäistä vahingollisia tilanteita.

66 § Henkilöntarkastus

-

66 a § Henkilönkatsastus

-

67 § Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

-

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

-

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

-

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Hatkalaisten etsinnässä paikannuspalvelut laitoksen toimesta ja mahdollisuus kiinnipitoon ovat tehokkaita ja tarpeellisia muutoksia. Nykyisin paikannusta on tehty lähinnä huoltajien toimesta, koska ammattilaisilta puuttuvat siihen tarvittavat valtuudet. Paikannuksen salliminen laitokselle tehostaisi hatkalaisten kiinni saamista ja antaisi selkeän signaalin hatkojen hankaloittamisesta.

On tärkeää lisätä keinoja luvattomiin poissaoloihin puuttumiseksi, jotta lapsi löydetään nopeasti ja palautetaan turvallisesti. Häätäpaikannuksen kynnyksen madaltaminen helpottaisi etsintää ja tehostaisi toimintaa.

69 b § Lapsen kiinniotto

Poliisin virka-apun saantia tulisi helpottaa. Jos laitos voisi hälyttää virka-apua ilman sosiaalityöntekijän virallista hakua, se vähentäisi sosiaalityöntekijöiden kuormitusta. Riittävä olisi sosiaalityöntekijän sanallinen lupa virka-apuun.

Lapsen fyysiseen koskemattomuuteen puuttuminen olisi perusteltua, jos se on välttämätöntä lapsen vahingoittaessa itseään tai muita. Tämä toimenpide tukee lapsen turvallisuuden ja tarvittavien rajojen turvaamista.

69 c § Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

Kiinnipitämisen ja kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi henkilöntarkastukset ja haltuunotto olisivat hyödyllisiä lisäyksiä.

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

-

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Poliisin virka-apun saantia tulisi helpottaa. Lisäksi poliisin virka-apun sähköisen käsittelyn sujuvoittaminen sosiaalipäivystyksessä olisi tarpeellista, erityisesti virka-ajan ulkopuolella.

On tärkeää tehdä lakimuutoksia yhteistyössä poliisin ja hälytyskeskuksen kanssa. Tiedon puute viimeisimmistä linjauksista aiheuttaa ylimääräistä työtä ja viivästyksiä, joita voisi välttää tehokkaammalla yhteistyöllä.

71 § Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

-

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

-

6. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta ja täsmennettäväksi viraston nykyistä rakennetta. Vastaisivatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 6.

-

7. Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 7.

-

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

Esitys pyrkii lapsen oikeuksien vahvistamiseen, mikä on kiistatta tärkeä tavoite. Ehdotuksissa on selkeästi pyritty huomioimaan lasten erityiset tarpeet ja heille kuuluvat oikeudet erityiseen suojeluun. On kuitenkin paikallaan arvioida, kuinka hyvin käytännön toteutus vastaa näitä periaatteita ja pystyykö lainsäädäntö toimimaan moninaisissa perhetilanteissa. Lisäksi olisi hyvä varmistaa, että resursseja ja tukea tarjotaan riittävästi niille tahoille, jotka vastaavat kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten hyvinvoinnista ja suojelusta.

Lastensuojelutyötä tekevän henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi ovat keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat suoraan työn laatuun ja lasten hyvinvoinnin turvaamiseen. On olennaista varmistaa, että

työntekijöillä on tehtävään sopivat ja riittävät resurssit, kuten koulutus, työnohjaus, mahdollisuus purkaa työssä syntyvää kuormitusta ja viranomaisyhteistyön sujuvuus. Työympäristön tulee olla turvallinen ja tukea työntekijöiden fyysistä ja psyykkistä terveyttä. Lisäksi on tärkeää rakentaa moniammatillinen työyhteisö, jossa työntekijöillä on riittävä osaaminen lasten monenlaisiin haasteisiin. Työhyvinvointia olisi edistettävä tarjoamalla riittäviä henkilöstöresursseja, jotta työntekijät voivat keskittyä ydintehtäviinsä. Näillä toimilla voidaan edistää työssä jaksamista ja alan veto- ja pitovoimaa sekä vähentää työuupumusta, mikä puolestaan parantaa lastensuojelutyön vaikuttavuutta ja lasten saamaa tukea.

Sulin Tiina

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry - Edunvalvontalinja